herpy

SKILPADDER

West African Mud Turtle

Pelusios castaneus

Pelusios castaneus er en middels stor skilpadde fra det vestlige og sentrale Afrika. Skjoldet blir 18-28 cm, og arten kan bli 30-50 år. Den er hardfør, aktiv og grådig og krever et stort, filtrert kar med varmt vann, en varm solplass og UVB. Dyrene trekker hodet inn til siden under skjoldkanten, og hannene jager hunnene hardt.

Familie: Pelomedusidae Tidligere navn: *Emys castanea; Pelusios derbianus; Pelusios seychellensis*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**18-28 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**30-50 år**
Aktiv	**Om dagen og om natten**
Levevis	**Semiakvatisk**
Biotop	**Savanne, regnskog og våtmark**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**150 × 75 × 50 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-29 °C**
Varmeplass	**32-36 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**50-80 %**
Vann	**Akvaterrarium** dybde 15-25 cm
Vanntemperatur	**24-27 °C**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter, ferdigfôr, planter, virveldyr og mark/snegler**
Holdes	**Alene eller én hann med flere hunner**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**11-27 egg**
Kull per år	**1-2**
Inkubasjon	**53-75 dager** ved 27-31 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Ikke vurdert (NE)**

Om arten

Pelusios castaneus er en middels stor skilpadde i familien Pelomedusidae, de afrikanske sidehalsskilpaddene, som trekker hode og hals inn til siden i stedet for rett bakover. Alle mål i teksten er skjoldlengden (carapax). Hunnene blir opptil 28 cm, hannene opptil 25 cm. Skjoldet er avlangt til ovalt, bredest bak midten og ensfarget mørkebrunt. Buksskjoldet er oftest svartaktig med en bred, utydelig avgrenset gul sone og har et hengsel, slik at den fremre delen kan klappes opp og lukke foran hodet. Det er ingen nakkeplate foran det første ryggskjoldet, og buksskjoldet har en liten ekstra plate mellom strupeplatene.

Hodet er olivenfarget til brunt med svarte, slyngede tegninger på issen og to små følehår på underkjeven. Bena er mørkt gråbrune utenpå og gule på innsiden, svømmehuden er svakt utviklet, og hver fot har fem kraftige klør. Det finnes tre former: en normalform, en regnskogsform med helt mørkebrunt til svart skjold og en savanneform med lysebrunt, karamellfarget

skjold og helt gult buksskjold. Arten nevnes ofte sammen med *Pelusios subniger*, som har et ensfarget hode uten tegninger. *Pelomedusa subrufa* ligner arten, men har et fast buksskjold uten hengsel.

I motsetning til mange andre vannskilpadder skifter arten ikke skjoldplatene, men avstøter store stykker hud. Nye skjoldlag vokser fram under de gamle, så smuss og alger blir sittende, og skjoldet må holdes rent. Noen dyr kan avgi en illeluktende væske fra kjertler ved lysken og armhulen når de håndteres. I fangenskap kan arten bli mer enn 50 år.

Utbredelse og leveområde

Pelusios castaneus lever i det vestlige og sentrale Afrika: fra Senegal og Gambia langs Guineabukta gjennom Sierra Leone, Liberia, Elfenbenskysten, Ghana, Togo, Benin og Nigeria til Kamerun, Ekvatorial-Guinea, Gabon, Kongo og det vestlige Kongo-Kinshasa samt Angola og Den sentralafrikanske republikk. Arten finnes også på São Tomé. *Pelusios seychellensis*, som ble beskrevet fra Seychellene og lenge ble regnet som utdødd, er i dag et synonym: dyrene beskrivelsen bygger på, var feilmerkede *P. castaneus*.

Arten er innført til Guadeloupe i Vestindia; kartet viser bare den opprinnelige utbredelsen. Forekomsten i Mali og Kamerun er ikke sikkert bekreftet. *Pelusios chapini* ble regnet som en underart til 1983 og er i dag en selvstendig art.

> **Naturlig utbredelse:** Senegal, Gambia, Guinea-Bissau, Guinea, Sierra Leone, Liberia, Elfenbenskysten, Burkina Faso, Mali, Ghana, Togo, Benin, Nigeria, Kamerun, Ekvatorial-Guinea, Gabon, Kongo-Brazzaville, Kongo, Angola, Den sentralafrikanske republikk og São Tomé og Príncipe.

LEVEOMRÅDE

Pelusios castaneus lever i mange slags ferskvann: dammer, myrer, langsomt rennende vassdrag, innsjøer og lagunekanter, fra regnskogen i vest til tørr savanne. I Gabon holder den til i grunt, tett bevokst vann, og i Kongo-området ofte i sumper fylt med papyrus. Arten er særlig aktiv i regntiden. Voksne dyr soler seg mye på gjørmete bredder og trestammer, mens unge dyr sjelden soler seg og gjemmer seg i vegetasjonen.

I den tørre årstiden tørker mange av leveområdene ut. Da graver dyrene seg ned i gjørme eller sand og går i sommerdvale (estivasjon) til regnet kommer tilbake. Dyrene går gjerne rundt på bunnen og roter i underlaget etter føde. Arten er aktiv både dag og natt.

Stell

TERRARIET

Hold dyret i et stort akvarium eller et kar, ikke i et vanlig terrarium. Karet må være minst fem ganger så langt som skjoldet og halvparten så bredt som det er langt, og landdelen regnes med i bunnarealet. Et enkelt voksent dyr skal altså ha et kar på minst 150 × 75 × 50 cm med 15-25 cm vann, tilsvarende omtrent 200 liter vann, og en kant som rager minst 20 cm opp over vannet. Opptil fire voksne dyr skal ha minst 180 × 75 × 50 cm. Arten klatrer godt med klørne, så karet må ha lokk, og innredningen må ikke danne en trapp opp til kanten.

Innred med planter, røtter, store flate steiner og halvdeler av leirpotter, slik at dyrene kan skjule seg for hverandre. Flytende planter som vannsalat og vannhyasint gir ly. Underlaget kan være sand, store steiner (for store til å bli svelget) eller ingenting; bar bunn er lettest å rengjøre, men dyrene graver gjerne i sand. Brunlig vann med tanniner fra røtter gir dyrene ro. Landdelen må gi plass til at hele dyret kan komme helt opp av vannet under varmelampen.

Hold helst ett dyr. Hannene jager hunnene hardt og kan bite dem stygt i halsen, så en gruppe må bestå av flere hunner per hann med mange skjul, og dyrene må kunne skilles. To hanner holdes ikke sammen. Ved fôring kan det oppstå aggresjon.

TEMPERATUR

Vannet skal være 24-27 °C. Varmere vann gjør dyret urolig, og i kjøligere vann mister det appetitten og søker etter varme. En vannvarmer bak en plastskjerm er normalt nødvendig, med mindre rommet er varmt nok.

Luften skal være 24-29 °C om dagen, og solplassen skal være 32-36 °C på overflaten. Bruk en varmelampe eller en lampe med både varme og UVB over landdelen. Om natten kan luften falle til 20-24 °C, men ikke under omtrent 17 °C. Hold dyret fritt for trekk.

I naturen går arten i sommerdvale i den tørre tiden. Det er ikke nødvendig i fangenskap, men det fremmer avlen: vannstanden senkes gradvis mens vannet varmes opp til 30-35 °C, til karet er nesten tørt, og dyret graver seg ned et kjøligere sted. Bare friske, velnærte dyr må gå i sommerdvale. Arten går ikke i vinterdvale og må bare stå utendørs når det er varmt nok.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Varme og temperatur Les mer: Vinterdvale og årstider

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten betyr lite for en vannskilpadde; 50-80 % i rommet er passende. Luften over karet må være varm og uten trekk, for kald og fuktig luft øker risikoen for luftveisinfeksjoner.

Vannet blir raskt skittent, fordi arten er en grådig og rotete eter. Bruk vann uten klor og lag delvise vannskift jevnlig, også med filter.

VANN OG VANNKVALITET

Vannet må holdes rent, fordi arten ikke skifter skjoldplatene, så smuss blir sittende på skjoldet. Vanndybden er 15-25 cm for voksne dyr, gjerne gradvis skrånende, og omtrent 10 cm for unger. Arten går mye rundt på bunnen og trenger ikke dypt vann.

Bruk et kraftig filter som er dimensjonert for minst 2-3 ganger vannmengden. Uten filter må vannet skiftes hver andre eller tredje dag. Fôring i et eget kar halverer rengjøringen. Bruk vann uten klor. Koble elektrisk utstyr ved vannet til en jordfeilbryter, og ta ut støpselet med tørre hender før du rører filteret.

LYS OG UVB

UVB er nødvendig for D3-vitamin og kalkopptak, og det hemmer dessuten bakterier på skjoldet. Voksne dyr soler seg mye, så det må være en tørr, varm solplass med en kraftig lampe, og unger må også ha solplass. Sone 3 passer for en art som soler seg mye. Bruk et UVB-rør av høy kvalitet eller en lampe med både varme og UVB over solplassen, uten glass eller plast imellom, og bytt lyskilden etter produsentens anvisning, siden UVB-styrken faller.

Lyset skal være på 10-12 timer i døgnet. Under vann kan det være skygge og planter, slik at dyrene kan trekke seg tilbake.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

Pelusios castaneus er altetende, men heller kraftig mot kjøtt. I naturen spiser den krepsdyr, insekter, fisk, reker, krabber og store snegler samt litt vegetasjon som vannsalat og frø. I fangenskap aksepteres hele ferskvannsfisk, reker, meitemark, sirisser, snegler, muslinger og melorm, biter av kylling og kalkun, tinte mus og pellets til vannskilpadder. Kyllinglever kan gis av og til, fordi den er rik på A-vitamin. Frukt og grønt tas bare tilfeldig; vannsalat og vannhyasint kan tilbys.

Arten er grådig og lærer raskt hvem som fôrer den. Voksne dyr fôres hver andre eller tredje dag med så mye som de spiser på få minutter, og unger daglig. Fôringen skjer best i et eget kar. Dryss jevnlig kalk på fôret, og gi fôrinsekter kalkrikt fôr før de brukes. Pellets kan være grunnfôr, men fôret må varieres.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Pelusios castaneus er rolig, nysgjerrig og aktiv. Dyrene trekker seg som regel inn når de håndteres, biter sjelden, men kan klore med de skarpe klørne for å komme løs. Dyret skal bare løftes når det er nødvendig, for eksempel ved vannskift og helsesjekk, og tas bakerst på skjoldet.

Dyrene sitter gjerne oppå hverandre for å få den beste solplassen. Hunnene må ha mange skjul, fordi hannene er harde i frieriet. Under fôring kan det oppstå aggresjon, så unger holdes adskilt fra voksne, ellers blir de bitt eller spist.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hunnene er større enn hannene, og hannene har en lengre og tykkere hale. Hunnene legger egg fra en skjoldlengde på omtrent 12 cm. Alderen ved kjønnsmodning er ikke dokumentert.

PARRING

Hannen gnir snuten mot hunnens snute for å holde henne i ro, klatrer opp på skjoldet hennes og holder fast med klørne. Hannen kan også stange henne i snuten. Paringen skjer tydeligst etter en hvileperiode. Hunnene må ha flere skjul, for hannens frieri er hardt, og hunnen kan få stygge bitt i halsen. Hold derfor flere hunner per hann, og skill dyrene hvis hunnen er skadet.

EGGLEGGING OG KULL

Omtrent to måneder etter paringen begynner hunnen å lete etter et sted å legge. I naturen legger hun opptil to kull i året, i fangenskap som regel ett. Et kull er på 11-18 egg, hos store hunner opptil 27. Eggene er hvite, avlange og bløte i skallet, 33-37 × 17-27 mm og 6-15 g. Hunnen graver et dypt hull med bakbena, og store hunner kan grave eggene dypt ned. Gi henne en kasse med sand og jord på landdelen, slik at hun har et sted å grave.

INKUBASJON

Eggene rugs på fuktig vermikulitt i en eske med lufthull ved 90-95 % luftfuktighet. Ved 29-31 °C klekkes de etter 53-59 dager, ved lavere temperatur etter opptil 75 dager. Kjønnet avgjøres av temperaturen: under omtrent 26 °C og over omtrent 29 °C blir det flest hunner, ved 27-28 °C flest hanner.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

OPPDRETT AV UNGER

Ungene må ha grunt vann, omtrent 10 cm, med mange planter som skjul og en solplass. Vannet skal være 24-27 °C. De begynner å spise etter 4-7 dager og får små utgaver av de voksnes fôr, for eksempel mygglarver, små fisk, snegler og små biter av kylling. Unger holdes adskilt fra voksne dyr og først utendørs når de er 8-10 cm.

Helse og vanlige feil

Skilpadder skjuler sykdom, så vær oppmerksom på endringer. Vei og mål dyret jevnlig, og før en loggbok over vekt, appetitt og atferd. Et sunt dyr har glatt, rent skjold, klare øyne og er aktivt.

Typiske problemer og feil i pasningen: - Mangel på UVB eller kalk: det gir misdannet skjold og beinsykdom, med hevede øyne og lemmer og åpne sår på huden. - Skittent vann: arten feller ikke skjoldplatene, så smuss og alger blir sittende og kan gi skjoldråte. - For kaldt vann eller trekk: dyret mister appetitten og blir svakt og tar sykdom lettere. - Parasitter: små ormer i vannet, bobler fra nesen eller svømmeproblemer. - Bitt fra artsfrender: hannene kan skade hunnene.

Alle krypdyr kan være symptomfrie bærere av *Salmonella* og smitte mennesker. Vask hendene før og etter kontakt med dyret, vannet og utstyret. Etter et bitt må såret skylles under rennende vann og rengjøres med mild såpe.

Søk en veterinær med erfaring med krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser, har åpen munn eller virker sløvt.

Les mer: Karantene og hygiene

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.